

δεν εξασφαλιζόταν με το συμβολικό ποσόν που κατέβαλαν συνήθως κάποια –και πάλι ελάχιστα– έντυπα. Να αποτελεί άραγε αυτό το φαινόμενο ένα από τα αίτια που στην Ελλάδα απουσίαζε η συστηματική κριτική, ενώ άνθιζε η περιστασιακή, με συνέπεια να παρουσιάζονται τόσα κενά στην έρευνα;

Προτάσεις του Κ. Θ. Δημαρά

Δεν διέφυγε της προσοχής του Κ. Θ. Δημαρά η έρευνα αυτή, στην οποία δεν είχε, ίσως, κληθεί να απαντήσει. Ωστόσο εξ αφορμής της γράφει στη *Νέα Εστία* (1/1/1933) –κάτω από τον γενικό τίτλο «Η κίνηση των ιδεών» που τότε εγκαινιάζεται– το άρθρο «Κριτική, ποίηση και ψυχανάλυση», το οποίο φαίνεται να αποτελεί και μια κατάθεση των αρχών και των μέσων της κριτικής γενικότερα, για την οποία παρατηρούμε ότι είχε συγκεκριμένες απόψεις. Θα το παραθέσω ολόκληρο παρά την έκτασή του, διότι μπορεί να θεωρηθεί ως πρόταση εκείνων των καιρών, οριακής σημασίας: άσχετα με το κατά πόσον εισακούστηκε. Δεν νομίζω ότι έχω άδικο υποστηρίζοντας πως καθρεφτίζει τόσο την υπάρχουσα κατάσταση της κριτικής, όσο και τις αντιλήψεις περί αυτής:

Προ ολίγων ακόμη ετών, αν ερχόταν στο νου κανενός, εγκαινιάζοντας μια στήλη παρόμοια μ' αυτήν που εγκαινιάζω σήμερα, να συντάξει τον λογοτεχνικό χάρτη της Ελλάδος, ο κόπος του δε θα ήταν μεγάλος: μια αυτόνομη φιλολογική επαρχία, τα Επτάνησα, με εκλεκτή πρεσβεία στην πρωτεύουσα, και κατόπιν η πρωτεύουσα, η Αθήνα, και μερικές γραμμές να οδηγούν προς αυτήν από τις άλλες επαρχίες. Τώρα, τα πράγματα άλλαξαν: εκτός από την Αθήνα κι άλλες πόλεις αρχίζουν ν' αποκτούν τη λογοτεχνική τους οντότητα: Θεσσαλονίκη, Μυτιλήνη, Ηράκλειο, χώρες καινούργιες, με δικό τους χαρακτήρα, ανεξερεύνητες ακόμη από τους γεωγράφους μας, γεμάτες ζωή και πόθο για δράση. Ας προσέχει η Αθήνα με την εξαντλητική της βιοπάλη: δεν είμαστε πια μόνοι: γύρω μας, μάτια νέα, ερευνητικά, κριτικά, μας παρατηρούν, μας σταθμίζουν, μας κατατάσσουν.

Η Θεσσαλονίκη μίλησε κιόλας, βάζοντας σκληρά το δάχτυλο στην πληγή μας, στην κριτική. Τούτο είναι το θέμα μιας έρευνας που κάνει το περιοδικό της Θεσσαλονίκης *Μακεδονικές Ημέρες*: ποια είναι η θέση της κριτικής στην Ελλάδα. Οι απαντήσεις, Αθηναίων και Θεσσαλονικέων λογίων, διαπνέονται γενικά από πνεύμα απαισιοδοξίας και... επικριτικής. Για τον κ. Τέλλο Άγρα, είναι «η θέση του παρεξηγημένου» για τον κ. Τερζάκη, η κριτική στην Ελλάδα έχασε τον προορισμό της: άλλοι μας λένε πως δεν έχει καμιά θέση η κριτική στον τόπο μας, άλλοι

